

กรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่
ตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด ปี ๒๕๖๙

สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำปาด
จังหวัดอุดรธานี

คำนำ

รายงานฉบับนี้จัดทำขึ้นภายใต้โครงการจัดทำ "กรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่ ตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพการณ์ทางการเกษตรในระดับพื้นที่อย่างรอบด้าน พร้อมทั้งกำหนดแนวทางยุทธศาสตร์ในการยกระดับพืชเศรษฐกิจหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "กระเทียม" ซึ่งเป็นพืชอัตลักษณ์และแหล่งรายได้สำคัญของเกษตรกรในพื้นที่ปัจจุบัน ภาคการเกษตรของตำบลบ้านฝายกำลังเผชิญความท้าทายเชิงโครงสร้างที่สำคัญ ทั้งการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยของแรงงานภาคเกษตร และข้อจำกัดในการเข้าสู่มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) ที่ยังไม่ครอบคลุม คณะผู้จัดทำจึงมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่ร่วมกับการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ เพื่อนำไปสู่การออกแบบโครงการ "ยกระดับกระเทียมน้ำปาดสู่มาตรฐานการผลิตทางการเกษตรที่ดี" ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพผลผลิต สร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ของตำบลบ้านฝายอย่างยั่งยืน

การศึกษานี้วิเคราะห์ข้อมูล ตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่ฉบับนี้ ผู้จัดทำขอขอบพระคุณหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรทุกท่าน ที่ร่วมกันให้ข้อมูลและความร่วมมือเป็นอย่างดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่ากรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่ ตำบลบ้านฝาย ฉบับนี้จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและอาชีพทางการเกษตรในอำเภอน้ำปาดให้ดีขึ้น เกิดความมั่นคง และยั่งยืนสืบไป

สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำปาด

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

สารบัญตาราง

สารบัญภาพ

บทที่ ๑ ข้อมูลสภาพทั่วไป

ข้อมูลด้านกายภาพ

๑. ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง	
๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่	๑
๑.๒ อาณาเขต	๑
๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง	๑
๒. ลักษณะภูมิประเทศ	
๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม	๒
๒.๒ สภาพพื้นที่ ความลาดชัน	๓
๒.๓ กลุ่มชุดดิน	๓
๓. ลักษณะภูมิอากาศ	
๓.๑ ฤดูกาล	๗
๓.๒ ปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิ	๗
๔. เส้นทางคมนาคม	
๔.๑ เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบล	๗
๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดและอำเภอ	๗
๕. แหล่งน้ำและระบบชลประทาน	
๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ	๘
๖. การใช้ประโยชน์ที่ดิน	๘

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

๑. ข้อมูลสินค้าเกษตรที่สำคัญ	๙
------------------------------	---

ข้อมูลด้านสังคม

๑. ข้อมูลเกษตรกร/องค์กรเกษตรกร	
๑.๑ เกษตรกร	๙
๑.๒ องค์กรและสถาบันเกษตรกร	๑๒

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๒ การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของอำเภอ	๑๕
๑. ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของอำเภอ	
๑.๑ แหล่งน้ำหลัก	๑๕
๑.๒ พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม	๑๕
๑.๓ สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต	๑๕
๑.๔ ปฏิทินการเพาะปลูก	๑๖
๑.๕ ต้นทุนการผลิต	๑๖
๑.๖ สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด	๑๗
๑.๗ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่	๑๗
๒. การวิเคราะห์ Supply chain	๑๘
บทที่ ๓ บทสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่	
๑. แบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief) ของทุกโครงการ	๑๙
๒. สรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่	๒๒
บรรณานุกรม	

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๑	แสดงเขตการปกครอง	๒
๒	แสดงสรุปเขตการปกครอง	๒
๓	แสดงพื้นที่ป่าไม้	๓
๔	แสดงข้อมูลฤดูกาล	๗
๕	แสดงข้อมูลปริมาณน้ำฝน และอุณหภูมิเฉลี่ย ๕ ปี	๗
๖	แสดงข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน	๘
๗	แสดงข้อมูลด้านพืช	๙
๘	แสดงข้อมูลด้านปศุสัตว์	๙
๙	แสดงข้อมูลด้านประมง	๙
๑๐	แสดงจำนวนครัวเรือน และประชากร	๑๐
๑๑	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุ	๑๐
๑๒	แสดงจำนวนลักษณะการประกอบอาชีพ	๑๐
๑๓	แสดงจำนวนลักษณะการถือครองที่ดิน	๑๑
๑๔	แสดงจำนวนประเภทเอกสารสิทธิ์	๑๑
๑๕	แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกร	๑๒
๑๖	แสดงจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ลงทะเบียน OTOP จำแนกตามผลิตภัณฑ์	๑๓
๑๗	แสดงข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	๑๓
๑๘	แสดงข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร และกลุ่มส่งเสริมอาชีพ	๑๓
๑๙	แสดงข้อมูลกลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์	๑๓
๒๐	แสดงจำนวนแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร	๑๓
๒๑	แสดงจำนวนอาสาสมัครเกษตร	๑๓
๒๒	แสดงข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน	๑๔
๒๓	แสดงข้อมูลศูนย์หลักและศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	๑๔
๒๔	แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่	๑๔
๒๕	แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกกระเทียม	๑๕
๒๖	แสดงครัวเรือนเกษตรกร พื้นที่ปลูก และผลผลิตกระเทียม	๑๕
๒๗	แสดงต้นทุนการผลิตกระเทียม ปี ๒๕๖๙	๑๖

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๒๘	แสดงเกษตรต้นแบบของสินค้าในพื้นที่	๑๗
๒๙	แสดงองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่	๑๗
๓๐	แสดงการวิเคราะห์ Supply chain ของกระเทียม ตำบลบ้านฝาย อำเภอโนนน้ำปาด	๑๙
๓๑	แสดงแบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief)	๒๑
๓๒	แสดงสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่	๒๒

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
๑	แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อตำบลบ้านฝาย	๑
๒	แผนที่แสดงพื้นที่ภูเขา	๒
๓	แผนที่แสดงภูมิประเทศตำบลบ้านฝาย	๓
๔	แผนที่แสดงกลุ่มชุดดินตำบลบ้านฝาย	๖
๕	แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินตำบลบ้านฝาย	๘
๖	แสดงปฏิทินการเพาะปลูกกระเทียม	๑๖
๗	แสดงวิธีการตลาดกระเทียมตำบลบ้านฝาย	๑๗

บทที่ ๑ ข้อมูลสภาพทั่วไป

ข้อมูลกายภาพ

๑. ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง

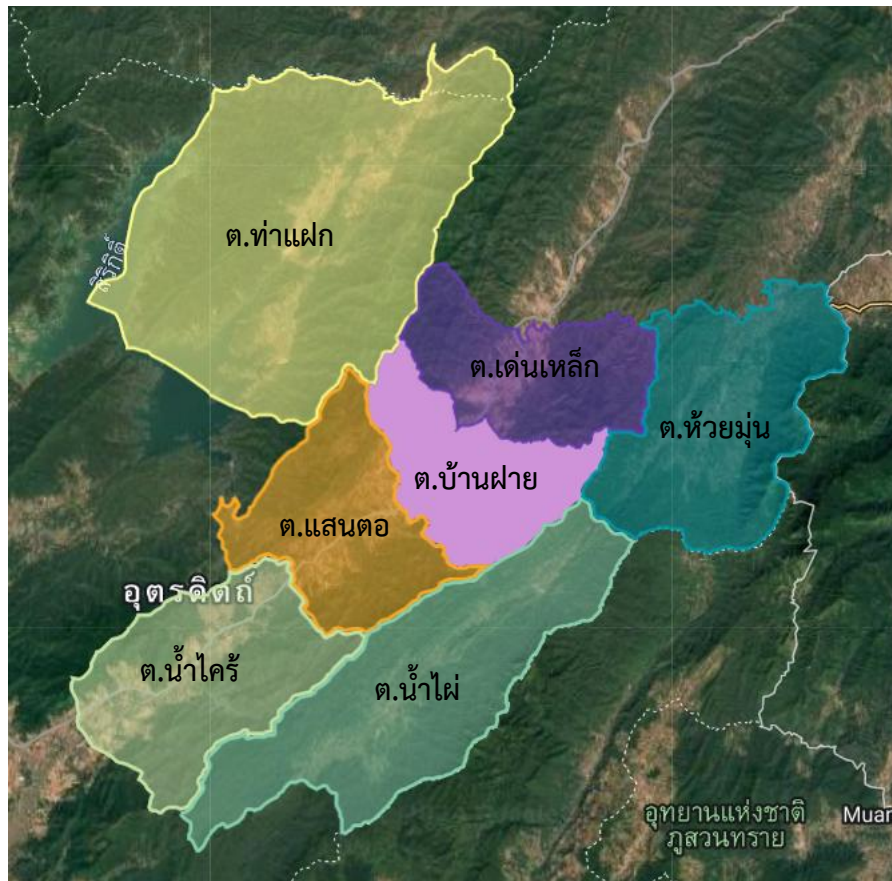
๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่

ตำบลบ้านฝายตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอน้ำปาด พิกัดทางภูมิศาสตร์ คือ N ๑๗.๗๕๖๗๖๘ E ๑๐๐.๗๔๓๗๑๔ มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๑๗๑,๐๕๘,๐๐๐ ตารางเมตร หรือประมาณ ๑๐๖,๙๑๑.๒๒ ไร่ หรือ ๑๗๑.๐๕๘ ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

๑.๒ อาณาเขต

ตำบลบ้านฝาย มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลใกล้เคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลเด่นเหล็ก อำเภอน้ำปาด
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลห้วยมุ่น อำเภอน้ำปาด
- ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลน้ำไผ่ อำเภอน้ำปาด
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลแสนตอ อำเภอน้ำปาด



ภาพที่ ๑ แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำปาด, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง

การบริหารราชการ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่

- การบริหารราชการส่วนภูมิภาค แบ่งเขตการปกครองเป็น ๑ ตำบล แบ่งเป็น ๙ หมู่บ้าน
- การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น แบ่งเขตการปกครองเป็น องค์การบริหารส่วนตำบล

(อบต.) จำนวน ๑ แห่ง

ตารางที่ ๑ แสดงเขตการปกครอง

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน
๑	บ้านฝาย
๒	บ้านใหม่
๓	บ้านนาขวาง
๔	บ้านม่วง
๕	บ้านทรายขาว
๖	บ้านหนองแก้ว
๗	บ้านชำบูน
๘	บ้านโคกทรายขาว
๙	บ้านโพนทอง

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอป่าตอ จังหวัดอุดรดิตถ์, พ.ศ. ๒๕๖๙

ตารางที่ ๒ แสดงสรุปเขตการปกครอง

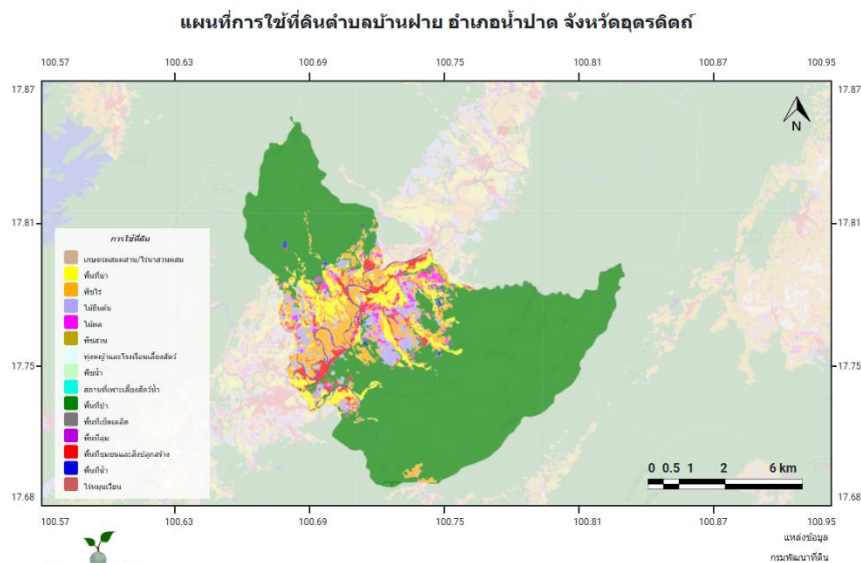
ตำบล	เนื้อที่ทั้งหมด(ไร่)	อบต.	เทศบาลตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนบ้าน (ครัวเรือน)
บ้านฝาย	๑๐๑,๓๘๘.๐๐	๑๐๑,๓๘๘.๐๐	-	๙	๒,๔๗๖

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอป่าตอ จังหวัดอุดรดิตถ์, พ.ศ. ๒๕๖๙

๒. ลักษณะภูมิประเทศ

๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม

ตำบลบ้านฝาย มีพื้นที่ป่าทั้งหมด ๗๓,๙๒๒ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๙๑ มีพื้นที่ราบ และที่ราบลุ่มสำหรับการเกษตร จำนวน ๒๓,๓๘๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๐๗ พื้นที่ชุมชน และสิ่งปลูกสร้าง ๓,๒๖๙ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓.๒๒ และพื้นที่น้ำ พืชหญ้าและโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ ๘๑๒ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐.๘ ของพื้นที่ทั้งหมด



ภาพที่ ๒ แผนที่แสดงพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม ตำบลบ้านฝาย อำเภอป่าตอ จังหวัดอุดรดิตถ์
(ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th>, พ.ศ. ๒๕๖๙)

ตารางที่ ๓ แสดงพื้นที่ป่าไม้

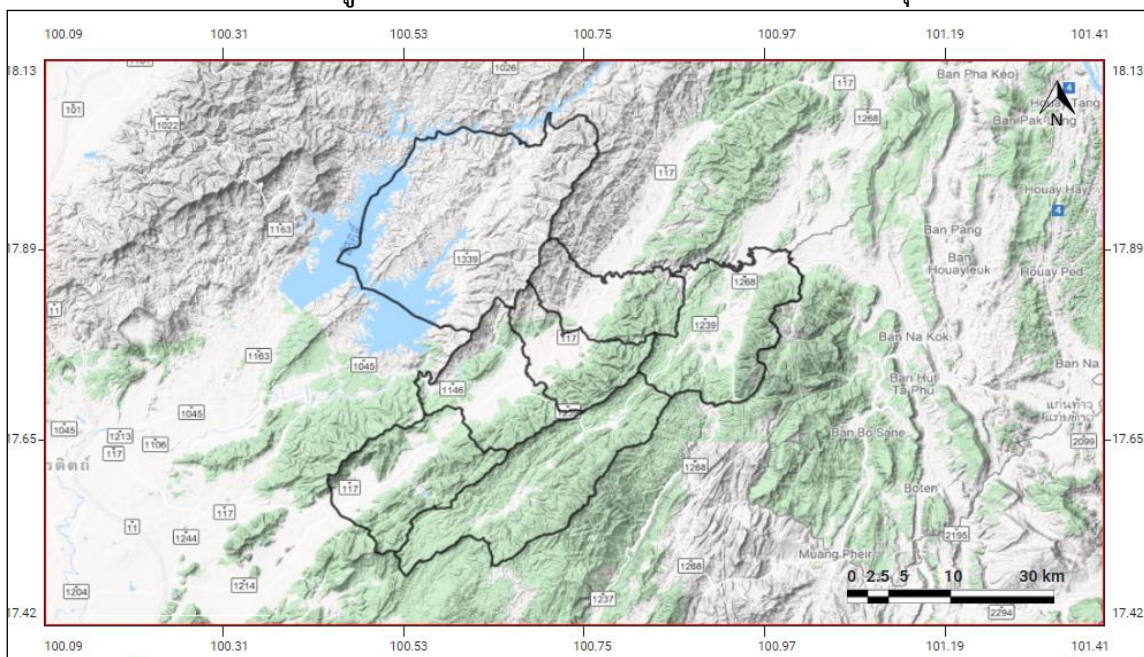
ประเภท	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
ทุ่งหญ้าและโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	๑๑	๐.๐๑
พืชสวน	๒๗	๐.๐๓
พื้นที่น้ำ	๘๐๑	๐.๗๙
ไม้ผล	๒,๐๕๕	๒.๐๓
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	๓,๒๖๙	๓.๒๒
ไม้ยืนต้น	๔,๓๓๙	๔.๒๘
พื้นที่นา	๗,๕๐๘	๗.๔
พืชไร่	๙,๔๕๖	๙.๓๓
พื้นที่ป่า	๓,๙๒๒	๓๒.๙๑

ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th>, พ.ศ. ๒๕๖๙

๒.๒ สภาพพื้นที่ ความลาดชัน

อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ มีสภาพพื้นที่ประกอบไปด้วยดินหลายชนิด มีทั้งดินลึกและดินตื้น บางแห่งมีก้อนกรวดและก้อนหินปะปนอยู่ในเนื้อดิน หรือกระจายกระจายตามผิวดิน มีการระบายน้ำดี จนถึงระบายน้ำมากเกินไป ลักษณะเนื้อดิน สีของดินและปฏิกิริยาดินแตกต่างกันไป

แผนที่แสดงภูมิประเทศตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์



ภาพที่ ๓ แผนที่แสดงภูมิประเทศตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์

(ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th>, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๒.๓ กลุ่มชุดดิน

ทรัพยากรดินในตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด เป็นดินในพื้นที่ลาดชันสูงมากที่สุด จำนวน ๖๑,๔๑๔ ไร่ ดินในพื้นที่ดอนในเขตแห้ง จำนวน ๓๘,๓๗๗ ไร่ ดินในพื้นที่ราบลุ่ม จำนวน ๑,๑๒๖ ไร่ และพื้นที่เบ็ดเตล็ด จำนวน ๔๗๑ ไร่ โดยมีกลุ่มชุดดินที่เหมาะสมสำหรับเพาะปลูกพืช จำนวน ๑๑ กลุ่ม ดังนี้

๑) กลุ่มชุดดินที่ ๗

เป็นกลุ่มดินเหนียวสีมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำ ปฏิกริยาดินเป็นกลางถึงเป็นด่าง การระบายน้ำค่อนข้างเลว ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ พบในบริเวณที่ราบตะกอนน้ำพา มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำเลวหรือค่อนข้างเลว เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวหรือดินเหนียวสีเทาแก่ ดินล่างเป็นดินเหนียว สีน้ำตาลอ่อน สีเทาหรือน้ำตาลปนเทา พบจุดประสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีแดงปะปนตลอดชั้นดิน ปฏิกริยาเป็นกรดปานกลางถึงด่างปานกลาง

๒) กลุ่มชุดดินที่ ๑๘

เป็นกลุ่มชุดดินที่มีลักษณะเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินทราย ส่วนดินล่างเป็นชั้นดินแน่นทึบที่มีการสะสมเกลือโซเดียม มีเนื้อดินเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย หรือดินร่วนปนดินเหนียว มีสีน้ำตาลอ่อนถึง สีเทาพบจุดประพวงสีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดงปะปน หรือก้อนสารเคมีสะสมพวกเหล็กและแมงกานีส ในดินชั้นล่าง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ดินชั้นบนโดยมากจะมีปฏิกริยาเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง ส่วนดินชั้นล่างมักมีปฏิกริยาเป็นด่างเล็กน้อยถึงเป็นด่างจัด แต่ถ้ามีก้อนปูนปะปน จะมีปฏิกริยาเป็นกลางถึงด่างจัด ตามปกติในฤดูแล้งจะมีคราบเกลือเกิดขึ้นทั่วไปบนผิวดิน

ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ชุดดินชลบุรีชุดดินไชยา ชุดดินโคกสำโรง ชุดดินเขาย้อย

๓) กลุ่มชุดดินที่ ๒๔

เป็นกลุ่มชุดดินที่พบในเขตฝนตกชุก วัตถุต้นกำเนิดดินเกิดจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือจากการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถมของวัสดุเนื้อละเอียด ที่มาจากหินต้นกำเนิดชนิดต่างๆ ทั้งหินอัคนี หินตะกอน หรือหินแปร พบบริเวณพื้นที่ดอน มีลักษณะเป็นลูกคลื่นจนถึงพื้นที่เนินเขา เป็นดินลึกมากมีการระบายน้ำดี เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว สีดินเป็นสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีแดง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงกรดปานกลาง

๔) กลุ่มชุดดินที่ ๓๓

เป็นกลุ่มชุดดินที่มีลักษณะเนื้อดินเป็นพวกดินร่วนละเอียดที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ดินมีสีน้ำตาล สีเหลืองหรือแดง และอาจพบจุดประสีต่างๆในชั้นดินล่าง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดปานกลางเกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ หรือการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถม ของวัสดุเนื้อหยาบที่ส่วนใหญ่มาจากหินตะกอน พบบริเวณพื้นที่ดอน ที่มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นจนถึงเนินเขา หรือเป็นพื้นที่ภูเขา เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ชุดดินดงยางเอน ชุดดินกำแพงเพชร ชุดดินกำแพงแสน ชุดดินลำสนธิ ชุดดินน้ำดุก ชุดดินธาตุพนม ชุดดินตะพานหิน

๕) กลุ่มชุดดินที่ ๓๕

เป็นกลุ่มชุดดินที่มีลักษณะเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนดินร่วน ส่วนดินชั้นล่างในระดับความลึก ๕๐ - ๑๐๐ ซม. เป็นดินเหนียว ดินเหนียวปนเศษหิน หรือเป็นชั้นหินผุ สีดินบนเป็นสีน้ำตาล ดินล่างเป็นสีน้ำตาลปนเทา บางแห่งมีจุดประสีแดงและมีสีลาแลงอ่อนปะปนอยู่จำนวนมาก ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดปานกลางเกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ หรือการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถม ของวัสดุเนื้อหยาบ วางทับอยู่บนชั้นหินผุหรือชั้นดินเหนียว พบบริเวณพื้นที่ดอน ที่มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย เป็นดินลึกมีการระบายน้ำดีปานกลาง

ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ชุดดินดอนไร่ ชุดดินด่านซ้าย ชุดดินห้างฉัตร ชุดดินโคราช ชุดดินมาบบอง ชุดดินสตึก ชุดดินวาริน และชุดดินโยธธร

๖) กลุ่มชุดดินที่ ๓๘

เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า หรือจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือเกิดจากการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถม ของพวกวัสดุเนื้อหยาบ เป็นพื้นที่ดอน ที่มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นจนถึงเนินเขา หรือเป็นพื้นที่ภูเขา เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี เนื้อดินร่วนหยาบ ดินมีสีน้ำตาลซีเหลืองหรือแดง และอาจพบจุดประสีต่างๆ ในชั้นดินล่าง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงกรดปานกลาง

๗) กลุ่มชุดดินที่ ๔๐

เป็นกลุ่มชุดดินที่มีลักษณะเนื้อดินเป็นทรายจัด สีดินบนเป็นสีเทาแก่ ไตลงไปเป็นชั้นทรายสีขาว และดินล่าง ระหว่างความลึก ๕๐ - ๑๐๐ ซม. เป็นชั้นที่มีการสะสมของพวกอินทรีย์วัตถุ เหล็กหรือฮิวมัส สีน้ำตาลซีแดง ชั้นเหล่านี้มีการเชื่อมตัวกันแน่นแข็งเป็นชั้นดานอินทรีย์ มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดปานกลางพบบริเวณหาดทรายเก่าหรือสันทรายชายทะเลเกิดจากตะกอนทรายชายทะเล พบบนพื้นที่ดอนที่มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย เป็นดินลึกปานกลางถึงชั้นดานอินทรีย์ มีการระบายน้ำดีปานกลาง

ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ชุดดินจักราช ชุดดินชุมพวง ชุดดินหุบกะพง ชุดดินห้วยแกลง ชุดดินสันป่าตอง ชุดดินยางตลาด

๘) กลุ่มชุดดินที่ ๔๗

เป็นกลุ่มชุดดินที่มีลักษณะเนื้อดินเป็นพวกดินเหนียวหรือดินร่วนที่มีเศษหินปะปนมากมักพบชั้นหินพื้นต้นกว่า ๕๐ ซม. ดินเป็นสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีแดง ดินมี ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกลางเกิดจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือจากการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาในระยะทางไม่ไกลนักของวัสดุเนื้อละเอียดที่มาจากทั้ง หินตะกอน หรือหินอัคนี พบบริเวณพื้นที่ดอนที่มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดจนถึงเนินเขา เป็นดินต้นมีการระบายน้ำดี

ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ชุดดินเพชรบูรณ์ ชุดดินปราณบุรีชุดดินสีคิ้ว

๙) กลุ่มชุดดินที่ ๔๘

เป็นกลุ่มชุดดินที่ เนื้อดินบนส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินปนเศษหินหรือปนกรวด ก้อนกรวดส่วนใหญ่เป็นหินกลมมน หรือเศษหินต่างๆ ถ้าเป็นดินปนเศษหินมักพบชั้นหินพื้นต้นกว่า ๕๐ ซม. สีดินเป็นสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีแดง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงกรดจัดเกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า หรือจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือจากการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาในระยะทาง ไม่ไกลนักวัสดุเนื้อค่อนข้างหยาบ ที่มาจากพวกหินตะกอน หรือหินแปร พบบริเวณพื้นที่ดอน ที่มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดจนถึงเนินเขา เป็นดินต้น มีการระบายน้ำดี

ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ชุดดินแมริม ชุดดินน้ำซุน ชุดดินพะเยา ชุดดินท่ายาง

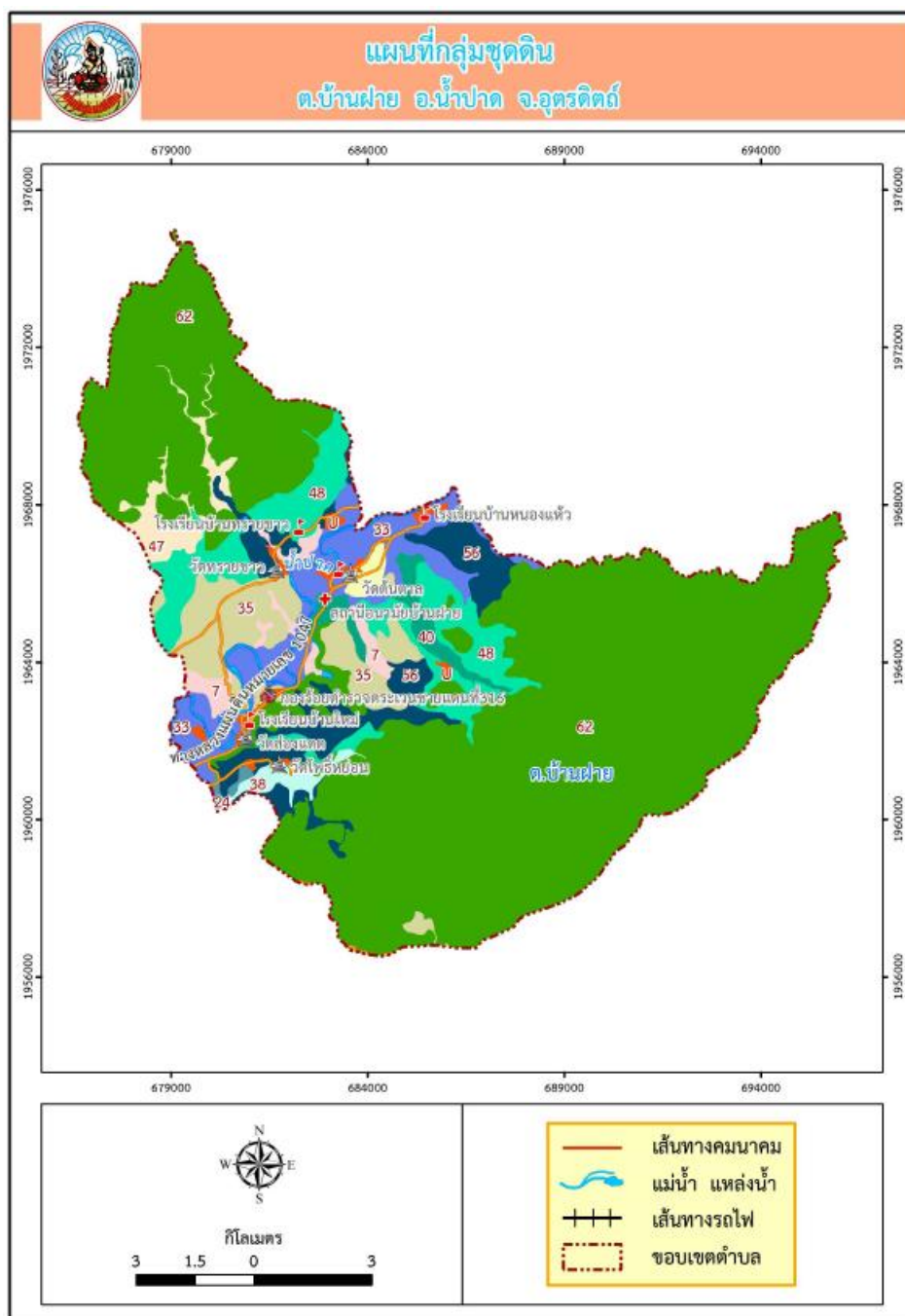
๑๐) กลุ่มชุดดินที่ ๕๖

เป็นกลุ่มชุดดินที่มีลักษณะเนื้อดินตอนบนช่วง ๕๐ ซม. เป็นดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินปนเศษหิน มักพบชั้นพบหินพื้นลึกกว่า ๑๐๐ ซม. สีดินเป็นสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีแดง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงกรดปานกลางเกิดจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือจากการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถมในระยะทางไม่ไกลนัก ของวัสดุเนื้อหยาบที่มาจากพวกหินตะกอนหรือหินอัคนี พบบริเวณพื้นที่ดอนมีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดจนถึงเนินเขา เป็นดินลึกปานกลาง มีการระบายน้ำดี

ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ชุดดินเชียงคาน ชุดดินกบินทร์บุรี ชุดดินโป่งตอง ชุดดินสุรินทร์

๑๑) กลุ่มชุดดินที่ ๖๒

กลุ่มชุดดินนี้ประกอบด้วยพื้นที่ภูเขาและเทือกเขาซึ่งมีความลาดชันมากกว่า ๓๕ % ดินที่พบในบริเวณดังกล่าวมีทั้งดินลึกและดินตื้น ลักษณะของเนื้อดินและความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติแตกต่างกันไปแล้วแต่ชนิดของหินต้นกำเนิดในบริเวณนั้น มักมีเศษหิน ก้อนหินหรือพื้นโคลนกระจายอยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่ยังปกคลุมด้วยป่าไม้ประเภทต่างๆ เช่น ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรังหรือป่าดงดิบชื้น หลายแห่งมีการทำไร่เลื่อนลอยโดยปราศจากมาตรการในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดินจนบางแห่งเหลือแต่หินโผล่ กลุ่มดินนี้ไม่ควรนำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรควรสงวนไว้เป็นป่าธรรมชาติเพื่อรักษาแหล่งต้นน้ำลำธาร



ภาพที่ ๔ แผนที่กลุ่มชุดดินตำบลบ้านฝ้าย อำเภอน้ำป่าด จังหวัดอุดรดิตถ์
(ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th>, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๓. ลักษณะภูมิอากาศ

๓.๑ ฤดูกาล

มีสภาพภูมิอากาศแบบร้อนชื้น ฤดูร้อนมีอากาศร้อนจัด ฤดูฝนมีฝนตกชุก ฤดูหนาวอากาศค่อนข้างหนาวเย็น

ตารางที่ ๔ แสดงข้อมูลฤดูกาล

ฤดูกาล	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ฤดูร้อน			←			→						
ฤดูฝน							←			→		
ฤดูหนาว	←		→								←	→

๓.๒ ปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิ

ตารางที่ ๕ แสดงข้อมูลปริมาณน้ำฝน และอุณหภูมิเฉลี่ย ๕ ปี

ปี	ปริมาณน้ำฝน รวมทั้งปี (มม.)	ปริมาณฝน เฉลี่ย (มม.)	จำนวนวัน ฝนตก (วัน)	เดือนที่ฝน สูงสุด	อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)		
					สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ยทั้งปี
๒๕๖๔	๑,๑๖๑.๐๐	๑๑๖.๑๐	๑๑๐	กันยายน	๔๑	๑๓	๒๗
๒๕๖๕	๒,๕๖๖.๔๐	๒๑๓.๙๐	๑๑๖	กันยายน	๔๐	๑๕	๒๗
๒๕๖๖	๙๘๓.๒๐	๘๑.๙๐	๙๖	กันยายน	๔๓	๑๖	๒๗
๒๕๖๗	๑,๓๗๙.๖๐	๑๑๔.๙๗	๗๘	สิงหาคม	๔๓	๑๘	๒๘
๒๕๖๘	๑,๑๙๒.๙๐	๑๗๐.๔๑	๔๘	พฤษภาคม	๓๘	๑๔	๒๖

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา, พ.ศ. ๒๕๖๙

๔. เส้นทางคมนาคม

๔.๑ เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบลและหมู่บ้าน

ตำบลบ้านฝายมีการเดินทางระหว่างตำบลและหมู่บ้าน โดยใช้เส้นทางในการเชื่อมต่อขนส่งผลผลิตทางการเกษตร ดังนี้

เส้นทางสายหลัก/สายรอง

- เส้นทางคมนาคมทางบก สายหลักในอำเภอน้ำปาด - ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๑๑๗
 - ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๑๒๓๙
 - ทางหลายแผ่นดิน หมายเลข ๑๓๓๙
- เส้นทางคมนาคมทางบก สายรองในอำเภอน้ำปาด - ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๑๑๗๖
 - ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๑๒๑๒

๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดและอำเภอ

การคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอและจังหวัด รวมทั้งการคมนาคมภายในตำบลและหมู่บ้าน มีรายละเอียด ดังนี้

๑. ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๑๐๔๗
๒. ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๑๒๖๘
๓. ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๑๑๔๖
๔. ทางหลวงชนบทของ รพช.ถนนลาดยาง สายบ้านต้นม่วง ม.๔ ต.เด่นหลัก
๕. ทางหลวงชนบทของ โยธาธิการ ถนนลาดยาง สายบ้านช้างปูน ม.๗ ต.บ้านฝาย

๕. แหล่งน้ำและระบบชลประทาน

๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ (เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง)

ตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ดังนี้

- แม่น้ำปาด มีต้นกำเนิด คือ ภูเขาทุ่งแล้ง ซึ่งเป็นภูเขาที่แบ่งเขตระหว่างประเทศไทย กับ สปป.ลาว เส้นทางที่ลำน้ำปาด ไหลผ่าน ตำบลบ้านฝาย หมู่ที่ ๑,๒,๔,๕,๖
- ลำน้ำพังงา ไหลผ่าน ตำบลบ้านฝาย หมู่ที่ ๑,๒,๓

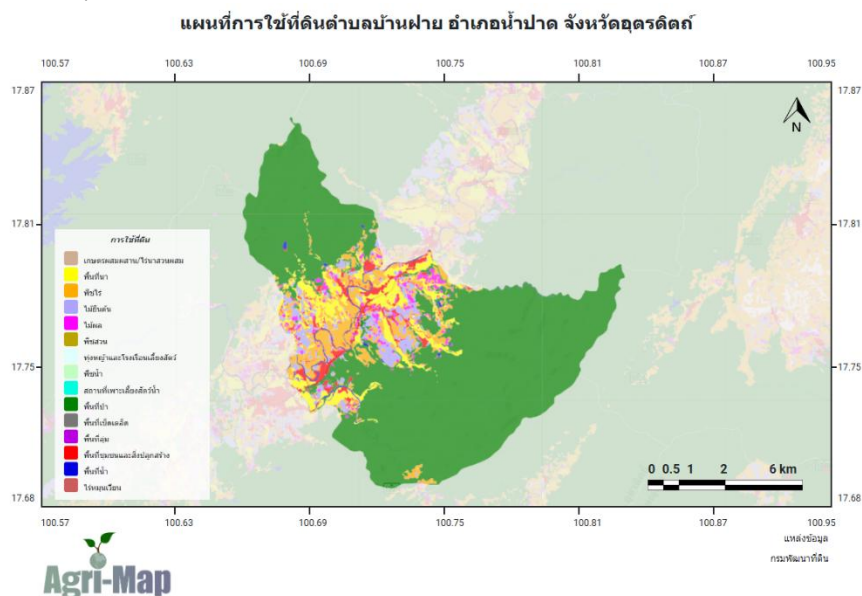
๖. การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนี้ พื้นที่ป่าไม้และภูเขา จำนวน ๗๓,๙๒๒ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๙๑ พื้นที่การเกษตร ได้แก่ พื้นที่นา พืชไร่ ไม้ยืนต้น ไม้ผล พืชสวน ทุ่งหญ้า สถานที่เพาะเลี้ยง สัตว์น้ำ และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ จำนวน ๒๓,๓๙๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๐๘ พื้นที่น้ำ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง จำนวน ๔,๐๗๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔.๐๑ ของพื้นที่ทั้งหมด

ตารางที่ ๖ แสดงข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ประเภท	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ป่า	๗๓,๙๒๒	๗๒.๙๑
พืชไร่	๙,๔๕๖	๙.๓๓
พื้นที่นา	๗,๕๐๘	๗.๔
ไม้ยืนต้น	๔,๓๓๙	๔.๒๘
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	๓,๒๖๙	๓.๒๒
ไม้ผล	๒,๐๕๕	๒.๐๓
พื้นที่น้ำ	๘๐๑	๐.๗๙
พืชสวน	๒๗	๐.๐๓
ทุ่งหญ้าและโรงเลี้ยงสัตว์	๑๑	๐.๐๑
รวม	๑๐๑,๓๘๘	๑๐๐.๐๐

ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th>, พ.ศ. ๒๕๖๙



ภาพที่ ๕ แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์
(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th>, พ.ศ. ๒๕๖๙)

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

๑. ข้อมูลสินค้าเกษตรที่สำคัญ

ตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด มีพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจหลักที่มากที่สุด ได้แก่ ข้าวนาปี มีพื้นที่ปลูกจำนวน ๕,๕๑๓ ไร่ รองลงมาคือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีพื้นที่ปลูก จำนวน ๑,๗๐๑ ไร่ มันสำปะหลัง มีพื้นที่ปลูกจำนวน ๑,๐๐๖ ไร่ ยางพารา จำนวน ๒๑๔ ไร่ และกระเทียม จำนวน ๑๒๐ ไร่ ตามลำดับ

ตารางที่ ๗ แสดงข้อมูลด้านพืช

ตำบล	ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตร ตำบลบ้านฝาย อำเภอ น้ำปาด จังหวัดอุดรธานี						
	ข้าวนาปี (ไร่)	ข้าวโพดเลี้ยง สัตว์ (ไร่)	มันสำปะหลัง (ไร่)	อ้อย (ไร่)	กระเทียม (ไร่)	หอมแดง (ไร่)	ยางพารา (ไร่)
บ้านฝาย	๕,๕๑๓	๑,๗๐๑	๑,๐๐๖	๘๓	๑๒๐	๖	๒๑๔
อ.น้ำปาด	๒๘,๙๖๓	๓๑,๐๙๒	๕,๕๘๘	๑๒๗	๑๒๐	๒,๐๙๗	๘,๐๖๐

ที่มา สำนักงานเกษตรอำเภอ น้ำปาด, พ.ศ. ๒๕๖๙

ตารางที่ ๘ แสดงข้อมูลด้านปศุสัตว์

ตำบล	เกษตรกร ผู้เลี้ยงสัตว์ รวม (ราย)	โคเนื้อ (ตัว)	โคนม (ตัว)	กระบือ (ตัว)	สุกร (ตัว)	ไก่ (ตัว)	เป็ด (ตัว)	แพะ (ตัว)	แกะ (ตัว)
บ้านฝาย	๔๙๖	๖๖๗	-	๑๔๒	๘๐๐	๒๐,๑๐๖	๑๑๓	๘๙	๑๘
อ.น้ำปาด	๓,๓๙๘	๑๒,๖๘๓	-	๕,๓๘๙	๔,๑๓๐	๑๒๔,๖๐๓	๑,๗๒๘	๑๗๔	๑๘

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ น้ำปาด, พ.ศ.๒๕๖๙

ตารางที่ ๙ แสดงข้อมูลด้านประมง แสดงจำนวนผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ตำบล	เกษตรกร รวม (ราย)	กึ่งทะเล	กึ่งน้ำจืด	ปลาทะเล	ปลาน้ำจืด	สัตว์น้ำ สวยงาม	สัตว์น้ำอื่น ๆ
บ้านฝาย	๔๖	-	-	-	๔๖	-	-
อ.น้ำปาด	๕๘๖	-	-	-	๕๘๖	-	-

ที่มา : สำนักงานประมงอำเภอท่าปลา, พ.ศ.๒๕๖๙

ข้อมูลด้านสังคม

๑. ข้อมูลเกษตรกร/องค์กรเกษตรกร

๑.๑ เกษตรกร

๑) ครุฑเรือนและประชากร

ตำบลบ้านฝาย มีครุฑเรือนทั้งหมดจำนวน ๒,๕๐๑ ครุฑเรือน ในจำนวนนี้เป็นครุฑเรือนเกษตรกร ๑,๑๘๓ ครุฑเรือน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๓๐ ของครุฑเรือนทั้งหมด สะท้อนให้เห็นว่าภาคการเกษตรยังคงเป็นฐานเศรษฐกิจหลักและมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ด้านโครงสร้างประชากร มีประชากรรวมทั้งสิ้น ๖,๕๔๘ คน แบ่งเป็นชาย ๓,๒๒๙ คน และหญิง ๓,๓๑๙ คน ซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยประชากรหญิงมากกว่าชายประมาณร้อยละ ๑.๔๐ ทั้งนี้ ขนาดครุฑเรือนเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ ๒.๖๒ คนต่อครุฑเรือน จัดเป็นครุฑเรือนขนาดเล็ก

ตารางที่ ๑๐ แสดงจำนวนครัวเรือน และประชากร

ตำบล/อำเภอ	ครัวเรือน ทั้งหมด	ครัวเรือน เกษตรกร	ประชากร		
			ชาย	หญิง	รวม
บ้านฝาย	๒,๕๐๑	๑,๑๘๓	๓,๒๒๙	๓,๓๑๙	๖,๕๔๘
อำเภอน้ำปาด	๑๒,๖๖๒	๖,๔๘๒	๑๗,๔๕๙	๑๗,๖๘๒	๓๕,๑๔๑

ที่มา ๑: สำนักทะเบียนอำเภอน้ำปาด, พ.ศ. ๒๕๖๙

๒: สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำปาด, พ.ศ. ๒๕๖๙

๒) หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามอายุ

ตำบลบ้านฝาย มีโครงสร้างประชากรภาคการเกษตรที่ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยสูงอายุ โดยหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรมีอายุ ๖๕ ปีขึ้นไปเป็นสัดส่วนสูง และเมื่อรวมกลุ่มอายุ ๕๖-๖๕ ปีขึ้นไป พบว่ามีสัดส่วนรวมกันประมาณร้อยละ ๗๙.๐๓ ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด ขณะที่กลุ่มอายุ ๔๖-๕๕ ปี มีสัดส่วนร้อยละ ๑๕.๕๕ ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า มากกว่ากึ่งหนึ่งของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรอยู่ในช่วงวัยใกล้เกษียณหรืออยู่ในวัยเกษียณแล้ว ในขณะที่กลุ่มอายุ ๑๘-๓๕ ปี มีสัดส่วนน้อย รวมกันประมาณร้อยละ ๒.๔๕ หรือแค่ ๒๙ ครัวเรือนจาก ๑,๑๘๓ ครัวเรือน

ตารางที่ ๑๑ แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุ

ช่วงอายุ (ปี)	ครัวเรือน	ร้อยละ
๖๕ ปีขึ้นไป	๕๓๙	๔๕.๕๖
๕๖ - ๖๕ ปี	๓๙๖	๓๓.๔๗
๔๖ - ๕๕ ปี	๑๘๔	๑๕.๕๕
๓๖ - ๔๕ ปี	๓๕	๒.๙๖
๒๖ - ๓๕ ปี	๑๔	๑.๑๘
๑๘ - ๒๕ ปี	๑๕	๑.๒๗
รวม	๑,๑๘๓	๑๐๐

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง, พ.ศ. ๒๕๖๙ (ตัดยอดข้อมูล ณ วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๘)

๓) ลักษณะการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพของครัวเรือนเกษตรกร จำนวน ๑,๑๘๓ ครัวเรือน พบว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก จำนวน ๑,๑๒๔ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๙๕.๐๑ ขณะที่มิใช่ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพรอง จำนวน ๕๙ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๕.๙๙ จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าภาคการเกษตรเป็นฐานอาชีพหลักของประชาชนในพื้นที่ โดยประชากรเกือบทั้งหมดพึ่งพารายได้จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นสำคัญ

ตารางที่ ๑๒ แสดงจำนวนลักษณะการประกอบอาชีพ

ลักษณะการประกอบอาชีพ	ครัวเรือน	ร้อยละ
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก	๑,๑๒๔	๙๕.๐๑
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรอง	๕๙	๕.๙๙
รวม	๑,๑๘๓	๑๐๐.๐๐

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง, พ.ศ. ๒๕๖๙ (ตัดยอดข้อมูล ณ วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๘)

๔) ลักษณะการถือครองที่ดิน

การถือครองที่ดินของเกษตรกรในตำบลบ้านฝายส่วนใหญ่มีลักษณะการถือครองในรูปแบบการใช้ประโยชน์จากที่ดินสาธารณะหรือที่ดินทำกินโดยไม่เสียค่าเช่า (ประเภทอื่น ๆ) จำนวน ๒๕๙ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓๘ ของครัวเรือนทั้งหมด รองลงมาเป็นเกษตรกรที่ถือครองที่ดินในลักษณะมีกรรมสิทธิ์เป็นของตนเอง จำนวน ๙๑๘ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๘๕ และมีเกษตรกรที่เช่าที่ดินเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม ๔๔๔ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๗

ตารางที่ ๑๓ แสดงจำนวนลักษณะการถือครองที่ดิน

ลักษณะการถือครอง	ครัวเรือน	ร้อยละ
เกษตรกรเป็นเจ้าของ	๙๑๘	๘๒.๘๕
อื่นๆ (ที่สาธารณะประโยชน์, ทำฟรี)	๒๕๙	๒๓.๓๘
เช่า	๔๔๔	๔๐.๐๗
รวม*	๑,๑๐๘	๑๐๐.๐๐

หมายเหตุ ๑. ข้อมูลตามที่ตั้งแปลง เฉพาะครัวเรือนที่แจ้งปรับปรุงกิจกรรมการเกษตรในแต่ละปี

๒. เกษตรกรบางส่วนมีการถือครองในทุกลักษณะ

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง, พ.ศ. ๒๕๖๙ (ตัดยอดข้อมูล ณ วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๘)

๕) ประเภทเอกสารสิทธิ์ (เฉพาะเกษตรกรเป็นเจ้าของ)

ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ถือครองที่ดินในรูปแบบโฉนด จำนวน ๘๗๕ ครัวเรือน รองลงมาเป็นครัวเรือนที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ จำนวน ๙๓ ครัวเรือน และมีครัวเรือนที่ถือครองที่ดินในรูปแบบหนังสือรับรองของหน่วยงาน จำนวน ๒๐ ครัวเรือน

ตารางที่ ๑๔ แสดงจำนวนประเภทเอกสารสิทธิ์

ประเภทเอกสารสิทธิ์ (ครัวเรือน)				รวม
โฉนด/น.ส.ทุกประเภท	ส.ป.ก. ทุกประเภท	หนังสือรับรองของหน่วยงาน	ไม่มีเอกสารสิทธิ์	
๘๗๕	๐	๒๐	๙๓	๙๘๘

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง, พ.ศ. ๒๕๖๙ (ตัดยอดข้อมูล ณ วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๘)

๖) รายได้ รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร

รายได้ของเกษตรกรตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด ส่วนใหญ่มาจากภาคการเกษตร และมีบางส่วนที่ได้จากนอกภาคการเกษตร รายได้ในภาคการเกษตร เฉลี่ย ๔๕,๔๓๕ บาท/ครัวเรือน/ปี รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย ๓๖,๓๙๑ บาท/ครัวเรือน/ปี

๗) สินเชื่อและภาวะหนี้สินของเกษตรกร

ภาวะหนี้สินของเกษตรกรตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด มีหนี้สินในภาคการเกษตรอยู่ในช่วงน้อยกว่า ๖๐,๐๐๐ บาท มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ ๔๑.๖๗ รองลงมาอยู่ในช่วง ๖๐,๐๐๐-๑๑๙,๙๙๙ บาท ร้อยละ ๕๐.๐๐ และช่วง ๑๘๐,๐๐๐-๔๙๙,๙๙๙ บาท อีกร้อยละ ๘.๓๓

๘) ประเพณีและวัฒนธรรม

(๑) การนับถือศาสนา

ประชากรอำเภอ น้ำปาดส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ มีบางส่วนที่นับถือศาสนาคริสต์

(๒) วัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ

อำเภอ น้ำปาด มีภาษาท้องถิ่น คือ ภาษาลาวพวน และมีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาและยังปฏิบัติอยู่ ดังนี้

๑. งานพญาปาด และเทศกาลหอม กระเทียม จัดในช่วงเดือนมีนาคมของทุกปี
๒. ประเพณีสงกรานต์และพิธีสงฆ์พญาปาด จัดในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี
๓. ทำบุญเทศกาลเข้าพรรษา และทอดกฐินประจำปี
๔. ประเพณีบุญข้าวจี จัดในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ของทุกปี
๕. ประเพณีลอยกระทง จัดในช่วงเดือน พฤศจิกายนของทุกปี

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ยังมีการสืบทอด ได้แก่ การจักสาน โดยมีผลิตภัณฑ์เด่น ได้แก่ หวด นึ่งข้าวเหนียว กระติบข้าว ตะขอลายน้ำไหล เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีผ้าทอมือ ที่มีลายเอกลักษณ์ประจำถิ่น ได้แก่ ผ้าทอลายน้ำไหล

๑.๒ องค์กรและสถาบันเกษตรกร

๑) กลุ่มเกษตรกร/สถาบัน

อำเภอ น้ำปาด มีกลุ่มส่งเสริมอาชีพ จำนวน ๑ กลุ่ม สมาชิก ๑๐ ราย กลุ่มยุวเกษตรกร ๑ กลุ่ม สมาชิก ๑๐ ราย วิสาหกิจชุมชน ๑ แห่ง สมาชิก ๑๕ ราย และกลุ่มเกษตรกร จำนวน ๑ กลุ่ม สมาชิก ๒๐ ราย

ตารางที่ ๑๕ แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกร

ตำบล	กลุ่มส่งเสริมอาชีพ		กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร		กลุ่มยุวเกษตรกร		วิสาหกิจชุมชน		สหกรณ์		กลุ่มเกษตรกร	
	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	แห่ง	สมาชิก (ราย)	แห่ง	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)
บ้านผาย	๑	๑๐	-	-	๑	๑๐	๑	๑๕	-	-	๑	๒๐
อำเภอ	๖	๖๑	๓	๓๑	๓	๓๗	๔๖	๑,๐๕๓	๒	-	๑๕	๖๑๐

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอ น้ำปาด, พ.ศ. ๒๕๖๙

ตารางที่ ๑๖ แสดงจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ลงทะเบียน OTOP จำแนกตามผลิตภัณฑ์

ประเภทผลิตภัณฑ์	จำนวน
อาหาร	๔
ของใช้/ของตกแต่ง/ของที่ระลึก	๔
เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย	๙
สมุนไพร	๒
รวม	๑๙

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ น้ำปาด, พ.ศ.๒๕๖๙

ตารางที่ ๑๗ แสดงข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ลำดับ	ชื่อ	ที่ตั้ง		จำนวนสมาชิก
		หมู่ที่	ตำบล	
๑	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านหนองแก้ว by nonghaew style	๖	บ้านผาย	๑๕

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอ น้ำปาด, พ.ศ. ๒๕๖๙

ตารางที่ ๑๘ แสดงข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร และกลุ่มส่งเสริมอาชีพ

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
	หมู่ที่	ตำบล	
กลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนบ้านม่วง	๔	บ้านฝาย	๑๐
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรทอผ้าบ้านหนองแห้ว nonghaew by style	๖	บ้านฝาย	๑๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำป่าด, พ.ศ.๒๕๖๙

ตารางที่ ๑๙ แสดงข้อมูลกลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
	หมู่ที่	ตำบล	
บ้านฝาย	๑	บ้านฝาย	๒๕
บ้านใหม่	๒	บ้านฝาย	๙๓
นาขวาง	๓	บ้านฝาย	๗๕
ทรายขาว	๕	บ้านฝาย	๑๙
ข้าบุ่น	๗	บ้านฝาย	๔๖
โคกทรายขาว	๘	บ้านฝาย	๑๗

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์, พ.ศ.๒๕๖๙

๒) ศูนย์เรียนรู้และเครือข่าย

ตารางที่ ๒๐ แสดงจำนวนแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร

ตำบล	ศพก.	ศพก. เครือข่าย	ศจช.	ศดปช	สบกต	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ			ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านการพัฒนาที่ดิน
						กษ.	ปศุสัตว์	ปฏิรูป	
บ้านฝาย	-	๘	-	๑	๑	-	๑	๑	๑
อำเภอน้ำป่าด	๑	๒๗	๓	๓	๗	-	๒	๑	๗

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำป่าด, พ.ศ.๒๕๖๙

(๑) อาสาสมัครเกษตร

ตำบลบ้านฝาย มีอาสาสมัครเกษตร จำนวน ๓๕ ราย โดยมีเกษตรกรหมู่บ้านจำนวนมากที่สุด
จำนวน ๙ ราย อาสาปศุสัตว์ จำนวน ๙ ราย หมอดินอาสา จำนวน ๙ ราย รองลงมาคือ อาสาสมัครปฏิรูปที่ดิน
จำนวน ๑ ราย อย่างไรก็ตามอาสาสมัครบางรายปฏิบัติหน้าที่อาสามากกว่า ๑ หน้าที่

ตารางที่ ๒๑ แสดงจำนวนอาสาสมัครเกษตร

ตำบล	หน่วยงาน /อาสาสมัครเกษตร (ราย)								
	อาสาสมัคร ฝนหลวง	ครูบุญชี อาสา	ประมง อาสา	อาสา ปศุสัตว์	หมอดิน อาสา	เกษตรกร หมู่บ้าน	สหกรณ์	เศรษฐกิจ การเกษตร	อาสาสมัคร ปฏิรูปที่ดิน
บ้านฝาย	-	-	๗	๙	๙	๙	-	-	๑
อำเภอน้ำป่าด	๑	๖	๒๘	๕๘	๕๘	๕๘	-	๑	๗

หมายเหตุ : อาสาสมัครบางรายทำหน้าที่อาสามากกว่า ๑ หน้าที่

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลอาสาสมัครเกษตร (อกษ.) และอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน (อกม.), พ.ศ. ๒๕๖๙

(๒) ปราชญ์ชาวบ้าน

ตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด มีปราชญ์ชาวบ้านภายใต้โครงการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการดำเนินการโครงการได้คัดเลือกปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามวิถีของปราชญ์ จำนวน ๑ คน

ตารางที่ ๒๒ แสดงข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน

ตำบล	จำนวน (ราย)	องค์ความรู้ด้าน
บ้านฝาย	๑	เกษตรทฤษฎีใหม่
รวม	๑	

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำปาด, พ.ศ. ๒๕๖๙

(๑) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ตำบลน้ำไผ่ อำเภอน้ำปาด มีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ศูนย์เครือข่าย เพียง ๑ แห่ง ตั้งอยู่บ้านห้วยเนียม หมู่ที่ ๕ ตำบลน้ำไผ่ อำเภอน้ำปาด เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ และเกษตรผสมผสาน

ตารางที่ ๒๓ แสดงข้อมูลศูนย์หลักและศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ที่	ชื่อศูนย์	ประเภท/กิจกรรมหลัก	ที่ตั้งศูนย์	
			หมู่	ตำบล
๑	ศูนย์เรียนรู้เฉพาะทางไก่พื้นเมืองบ้านฝาย	ศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์	๖	บ้านฝาย
๒	ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง	ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง	๖	บ้านฝาย
๓	ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง	ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง	๒	บ้านฝาย
๔	ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง	ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง	๙	บ้านฝาย
๕	ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนบ้านใหม่ ต.บ้านฝาย	ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.)	๒	บ้านฝาย
๖	ศูนย์เกษตรทฤษฎีใหม่ บ้านใหม่	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	๔	บ้านฝาย
๗	ศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์	ศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์	๙	บ้านฝาย
๘	ศูนย์เมล็ดพันธุ์พืชชุมชน (ถั่วเขียวผิวมัน)	ศูนย์เรียนรู้ด้านมาตรฐานการผลิตทางการเกษตร	๖	บ้านฝาย

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำปาด, พ.ศ. ๒๕๖๙

(๔) กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่

มีกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ จำนวน ๓ กลุ่ม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๒๔ แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่

ที่	ตำบล	ชื่อกลุ่มแปลงใหญ่	ชนิดพืช	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนพื้นที่ (ไร่)
๑	บ้านฝาย	-ไม่มีกลุ่มแปลงใหญ่ในพื้นที่-	-	-	-

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำปาด, พ.ศ. ๒๕๖๙

บทที่ ๒

การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด

๑. ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของอำเภอ

สินค้าเกษตรที่สำคัญ ชนิดสินค้า กระเทียม

๑.๑ แหล่งน้ำหลัก

☐ น้ำฝน ☐ชลประทาน ☐ บ่อน้ำบาดาล ☒ แหล่งน้ำธรรมชาติอื่น ๆ แม่น้ำปาด และลำน้ำพังงา

๑.๒ พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

๑) เขตความเหมาะสม

ตารางที่ ๒๕ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกกระเทียม

ตำบล	พื้นที่ระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกกระเทียม (ไร่)				
	เหมาะสมมาก (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
บ้านฝาย	-	-	-	-	-

ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th>, พ.ศ. ๒๕๖๙

๒) พื้นที่ปลูกกระเทียม

ตำบลบ้านฝายมีครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์รวม ๓๕ ครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกรวม ๑๒๐ ไร่ สามารถเก็บเกี่ยวได้ ๑๒๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ของพื้นที่ปลูกทั้งหมด มีผลผลิตรวมทั้งตำบลประมาณ ๖๗.๒๐ ตันต่อปี โดยมีบ้านใหม่ หมู่ ๒ เป็นแหล่งผลิตสำคัญ

ตารางที่ ๒๖ แสดงครัวเรือนเกษตรกร พื้นที่ปลูก และผลผลิตกระเทียม

ตำบล	ครัวเรือนเกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
บ้านใหม่	๓๕	๑๒๐	๑๒๐	๖๗.๒๐	๕๖๐
อำเภอ น้ำปาด	๓๕	๑๒๐	๑๒๐	๖๗.๒๐	๕๖๐

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง, พ.ศ. ๒๕๖๙

๑.๓ สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต (เป็นเทคโนโลยีการผลิตที่ใช้ในตำบลบ้านฝาย อำเภอ น้ำปาด)

๑) การใช้พันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้ มีการนำพันธุ์จากอำเภอสอง จังหวัดแพร่ มาปลูกโดยแหล่งดังกล่าวจะมีการปลูกกระเทียมคนละช่วงเวลากับอำเภอ น้ำปาด และจะนำพันธุ์จากอำเภอ น้ำปาดไปปลูกสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกัน ซึ่งเป็นพันธุ์พื้นเมืองกระเทียมไทยแต่ดั้งเดิม

๒) การเตรียมดิน ไถพรวนดินให้ร่วนซุยโดยใช้เครื่องจักร ภายในแปลงย่อยเล็ก ๆ ขนาด ๕ x ๕ เมตร โดยใช้เครื่องจักรตากดินทิ้งไว้ประมาณ ๗-๑๔ วัน เพื่อกำจัดวัชพืชและเชื้อโรคในดิน

๓) การปลูก นำกลีบกระเทียมเสียบลงไปในดิน เอาฝั่งท้าย (ส่วนที่มีราก) ลงดิน และให้ปลายยอดแหลม โผล่พ้นดินขึ้นมาเล็กน้อย (ลึกประมาณ ๒-๓ ซม.) ใช้ระยะห่างระหว่างต้นประมาณ ๑๐-๑๕ ซม. และระหว่างแถวประมาณ ๑๐-๑๕ ซม.

๔) ระบบการให้น้ำ เป็นแบบ พังพาแหล่งน้ำสาธารณะเป็นหลักโดยใช้เครื่องสูบน้ำสูบน้ำใส่ร่องน้ำของแปลงที่เตรียมเอาไว้

๕) การดูแลรักษา เน้นการตรวจแปลงและสังเกตโรคแมลงและระมัดระวังอาการขาดน้ำในช่วงแรกของการปลูก

๖) การใส่ปุ๋ย รอบที่ ๑ (อายุ ๑๕-๒๐ วัน) ใส่ปุ๋ยสูตรเร่งการเจริญเติบโต (เช่น ๔๖-๐-๐ หรือ ๑๕-๑๕-๑๕) เพื่อบำรุงใบและลำต้น รอบที่ ๒ (อายุ ๔๐-๔๕ วัน) ใส่ปุ๋ยสูตรที่มีโพแทสเซียมสูง (เช่น ๑๓-๑๓-๒๑) เพื่อเร่งการขยายหัวและเพิ่มความกลมแน่น

๗) การเก็บเกี่ยว หลังปลูกประมาณ ๑๑๐-๑๒๐ วัน (หรือสังเกตเมื่อใบเริ่มแห้งและเป็นสีเหลือง ประมาณ ๗๐% ของต้น)

๘) การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การตากและมัดจุกนำต้นกระเทียมมาตากลมในที่ร่มมีอากาศถ่ายเทสะดวก (ไม่ควรตากแดดจัดโดยตรง) ประมาณ ๒-๓ สัปดาห์ ให้ลำต้นและหัวแห้งสนิท จากนั้นนำมามัดเป็นจุก พร้อมจำหน่ายหรือเก็บไว้บริโภค

๙) การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู ปัญหาหลักคือ โรคใบหงิกที่เกิดจากเพลี้ยไฟ การจัดการ: ช่วงอากาศแห้งแล้ง ลมแรง เพลี้ยไฟจะระบาดดี ให้รดน้ำเพิ่มความชื้น หรือใช้ชีวภัณฑ์อย่าง บิวเวอร์เรีย (Beauveria) ฉีดพ่น หรือใช้น้ำหมักไล่แมลง (สูตรยาพ่น/สารสกัดสะเดา) หากระบาดหนักค่อยพิจารณาใช้สารเคมี

๑.๔ ปฏิทินการเพาะปลูก

เกษตรกรในตำบลบ้านฝาย อำเภอ น้ำปาด มีการปลูกกระเทียม ดังนี้

ชื่อสินค้า	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
กระเทียม		▽	↔								△	→

สัญลักษณ์



ช่วงฤดูปลูก

△ ปลูกสูงสุด



ช่วงฤดูเก็บเกี่ยว

▽ เก็บเกี่ยวสูงสุด

ภาพที่ ๖ แสดงปฏิทินการเพาะกระเทียม

๑.๕ ต้นทุนการผลิต

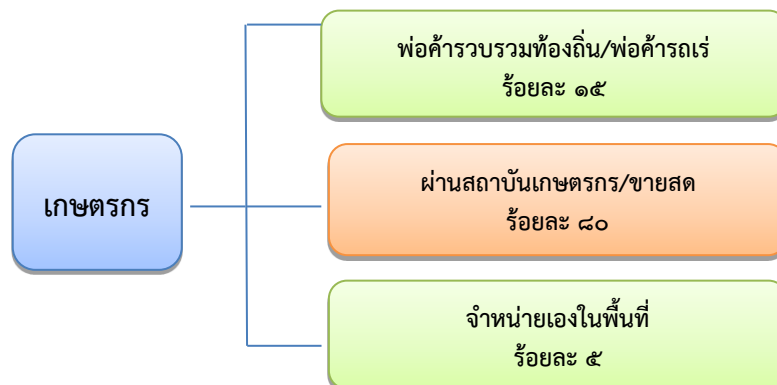
ตารางที่ ๒๗ แสดงต้นทุนการผลิตกระเทียม ปี ๒๕๖๙

รายการ	นอกเขตชลประทาน (บาท/ไร่)	หมายเหตุ
ค่าเตรียมดิน	๙๐๐	ใช้เครื่องจักรเป็นหลัก
ค่าพันธุ์	๑๐,๕๐๐	
ค่าแรงปลูก	๗๐๐	
ค่ายาคุมวัชพืช/ยาฆ่าหญ้า	๖๐๐	ใช้ในช่วงเตรียมแปลงก่อนปลูก
อื่น ๆ (ไม้หลัก/ปุ๋ยรองกันหลุม)	๑๐๐	ค่าฟางคลุม
ค่าปุ๋ยเคมี	๑,๒๐๐	เน้นปุ๋ยเคมีสูตรเสมอและปุ๋ยคอก
ค่าจ้างใส่ปุ๋ยเคมี	-	เน้นใส่เอง
ค่าสารเคมีกำจัดวัชพืช (คุม/ฆ่าหญ้า)	๑๐๐	สารคลุมและกำจัดวัชพืชในช่วงแรก
ค่าฉีดพ่นสารเคมีกำจัดวัชพืช (คุม/ฆ่าหญ้า)	๑๕๐	๑ ครั้ง
ค่าสารเคมีป้องกันกำจัดโรค และแมลงศัตรูพืช	๑๐๐	บางครั้งก็ไม่ได้ใช้เลย
ค่าเก็บเกี่ยว	๑,๒๐๐	จ้างเก็บและคัดแยกเกรด
ค่าขนส่ง	๒๐๐	ค่าบรรทุกจากไร่บนเขาลงมายังจุดรับซื้อในหมู่บ้าน
รวม	๑๕,๕๕๐	

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำปาด, พ.ศ.๒๕๖๙)

๑.๖ สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด

๑) วิธีการตลาด (เป็นวิธีตลาดที่เกิดขึ้นในอำเภอ)



ภาพที่ ๗ แสดงวิธีการตลาดกระเทียม ตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด
(ที่มา :สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำปาด, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๒) แหล่งรับซื้อผลผลิต/ โรงงานแปรรูป

ตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด ยังไม่มีจุดรวบรวมหรือแหล่งรับซื้อในพื้นที่ แต่มีจุดรับซื้อใกล้พื้นที่
ตำบลบ้านฝาย ดังนี้

มีแหล่งรับซื้อ รวม ๑ แห่ง

- อยู่ในหมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านใหม่ จำนวน ๑ แห่ง

๑.๗ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่

๑) เกษตรกร

มีเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด จำนวน ๓๕ ครัวเรือน และมีเกษตรกร
ที่เป็นต้นแบบในพื้นที่ จำนวน ๑ ราย มีความรู้ ความชำนาญ องค์กรความรู้ในเทคโนโลยีการผลิต ที่มีความโดดเด่น
ดังนี้

ตารางที่ ๒๘ แสดงเกษตรกรต้นแบบของสินค้าในพื้นที่

หมู่	ชื่อหมู่บ้าน	ประเภท	องค์ความรู้โดดเด่น
๒	บ้านใหม่	เกษตรกร ปราดเปรื่อง	การผลิตกระเทียมให้ได้ตามมาตรฐานที่โรงงานต้องการ

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำปาด พ.ศ.๒๕๖๙)

๒) องค์กรเกษตรกร ดังนี้

ตารางที่ ๒๙ แสดงองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่

องค์กรเกษตรกร	จำนวน (แห่ง)	ชื่อกลุ่ม
วิสาหกิจชุมชน	๑	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกกระเทียมน้ำปาด

๒. การวิเคราะห์ Supply chain

ตารางที่ ๓๐ แสดงการวิเคราะห์ Supply chain ของกระเทียม ตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด

		ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
มิติพื้นที่	สถานการณ์ปัจจุบัน	ปลูกบนพื้นที่ราบ ๑๒๐ ไร่ พื้นที่เก็บเกี่ยวจริง ๑๒๐ ไร่ มีโฉนดที่ดินเป็นของตนเอง เป็นส่วนใหญ่	มีแหล่งรวบรวมภายใน หมู่บ้าน	ส่งให้โรงงานผลิตน้ำปลาร้า แม่เหริยญ ในต่างจังหวัด (๘๐%)
	ปัญหา Pain point	พื้นที่ปลูกกระเทียมลดลง เพราะขาดความรู้ในการ ผลิตให้มีคุณภาพ	ปริมาณมีการผลิตน้อย และมีแหล่งรวบรวม เพียงเจ้าเดียวทำให้ เกิดการผูกขาด	พึ่งพาโรงงานเป็นหลัก ราคาขายจึงค่อนข้างคงที่ ไม่มีอำนาจในการต่อรอง
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	ส่งเสริมความรู้การผลิต กระเทียมให้มีคุณภาพเป็นที่ ต้องการของตลาด	เพิ่มพื้นที่การปลูกและ หาตลาดรับซื้อเพิ่มเติม ผ่านระบบออนไลน์	พัฒนาคุณภาพผลผลิตเพื่อ เพิ่มโอกาสทางการตลาด และการต่อรองราคา
มิติคน	สถานการณ์ปัจจุบัน	เกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นผู้สูงอายุ (๗๙% อายุ ๔๖-๖๕ ปีขึ้นไป)	มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (หมู่ ๒) ผลิตกระเทียม คุณภาพ	โรงงานรับซื้อเป็นผู้ กำหนดราคาตลาด
	ปัญหา Pain point	ขาดแรงงานอายุน้อยและคน รุ่นใหม่ที่มีความเข้าใจต่อ การผลิตกระเทียมคุณภาพ	ขาดทักษะความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ การผลิตกระเทียม คุณภาพ	พื้นที่ในการปลูกกระเทียม คุณภาพมีน้อยไม่พอต่อ ความต้องการของ ผู้บริโภคและโรงงาน
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	สร้าง Young Smart Farmer ในพื้นที่ และ ส่งเสริมความรู้ในการผลิต กระเทียมให้ได้คุณภาพ	อบรมทักษะ Smart Group Management และขอมาตรฐาน GAP	ส่งเสริมการขายผ่าน Platform ออนไลน์ และ ใช้การสร้างเรื่องราวเพื่อ ดึงดูดลูกค้ากลุ่มใหม่ๆ
มิติสินค้า	สถานการณ์ปัจจุบัน	ผลผลิตเฉลี่ย ๕๖๐ กก./ไร่ (นน. แห้ง) รวม ๖๗.๒๐ ตัน/ปี	กระเทียมส่วนใหญ่ยัง ไม่ได้รับมาตรฐาน GAP	ส่งให้โรงงานผลิตน้ำปลาร้า แม่เหริยญ ในต่างจังหวัด (๘๐%)
	ปัญหา Pain point	กระเทียมที่ผลิตได้คุณภาพ มาตรฐานยังมีปริมาณน้อย	การปลูกกระเทียมยัง ไม่ได้ขอรับมาตรฐาน GAP	สินค้ายังไม่น่าดึงดูดใจ ขาดการเล่าเรื่องและ ไม่มีเครื่องหมายรับรอง มาตรฐาน
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับ การผลิตกระเทียมคุณภาพ เพื่อขอรับรองมาตรฐาน GAP	ส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ ปลูกกระเทียมขอ รับรองมาตรฐาน GAP	พัฒนาบรรจุภัณฑ์ และ ขอมาตรฐาน GAP เพื่อยกระดับสินค้าสู่ Modern Trade

บทที่ ๓

บทสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่

๑. แบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief) ของทุกโครงการ

ตารางที่ ๓๑ แสดงแบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief)

หัวข้อ	รายละเอียด
๑. ชื่อโครงการสำคัญ	โครงการยกระดับห่วงโซ่อุปทานและการสร้างมูลค่าเพิ่มกระเทียมน้ำปาดอย่างยั่งยืน
๒. ชื่อแผนงาน	แผนงานยุทธศาสตร์การเกษตรสร้างมูลค่า
๓. แนวทางการพัฒนา	การยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสินค้าเกษตรด้วยเทคโนโลยี มาตรฐาน GAP และการตลาดดิจิทัล
๔. หลักการและเหตุผล	ตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี เป็นพื้นที่แหล่งปลูกกระเทียมพันธุ์พื้นเมืองที่สำคัญ โดยมีพื้นที่ปลูกรวม ๑๒๐ ไร่ ให้ผลผลิตรวมประมาณ ๖๗.๒๐ ตันต่อปี (เฉลี่ย ๕๖๐ กิโลกรัมต่อไร่) กระเทียมน้ำปาดเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีจุดเด่นด้านรสชาติเผ็ดร้อนและกลิ่นหอม อย่างไรก็ตาม โครงสร้างห่วงโซ่มูลค่าปัจจุบันยังคงประสบปัญหาสำคัญตลอดห่วงโซ่อุปทาน กล่าวคือ ในส่วนต้นทาง เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ (ร้อยละ ๗๙ มีอายุตั้งแต่ ๔๖-๖๕ ปีขึ้นไป) ประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานคนรุ่นใหม่ พื้นที่ปลูกมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากขาดความรู้และเทคโนโลยีในการผลิตกระเทียมให้ได้คุณภาพมาตรฐาน ในส่วนกลางทาง ปริมาณผลผลิตรวมยังน้อยและมีจุดรวบรวมสินค้าเพียงแห่งเดียว ทำให้เกิดภาวะผูกขาด ประกอบกับวิสาหกิจชุมชนยังขาดทักษะการบริหารจัดการกลุ่ม (Smart Group Management) และขาดการขอรับรองมาตรฐาน GAP และในส่วนปลายทาง เกษตรกรต้องพึ่งพาการส่งขายให้แก่โรงงานผลิตน้ำปลาร้าเป็นหลักสูงถึงร้อยละ ๙๐ ส่งผลให้ขาดอำนาจในการต่อรองราคา สินค้ายังขาดการสร้างเรื่องราว (Storytelling) บรรจุภัณฑ์ที่ไม่ดึงดูด และขาดเครื่องหมายรับรองมาตรฐาน ทำให้ไม่สามารถเข้าสู่ตลาดที่มีมูลค่าสูงขึ้นได้ ดังนั้น โครงการยกระดับห่วงโซ่อุปทานและการสร้างมูลค่าเพิ่มกระเทียมน้ำปาดอย่างยั่งยืน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนา “ระบบการบริหารจัดการผลผลิตกระเทียมแบบครบวงจรในระดับชุมชน” โดยบูรณาการการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) การส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตตามมาตรฐาน GAP การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่ม ตลอดจนการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และการเพิ่มช่องทางการตลาดผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อลดการผูกขาด เพิ่มอำนาจต่อรอง และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้แก่เกษตรกรอย่างยั่งยืน

๕. วัตถุประสงค์ของโครงการ	๑. เพื่อยกระดับคุณภาพผลผลิตกระเทียมเข้าสู่มาตรฐาน GAP และเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรในชุมชน ๒. เพื่อพัฒนาทักษะเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) และยกระดับการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Smart Group Management) ๓. เพื่อขยายช่องทางการตลาดออนไลน์ พัฒนาบรรจุภัณฑ์ และสร้างอำนาจต่อรองราคาให้แก่เกษตรกร
๖. ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย	๑. เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของพื้นที่ปลูกในโครงการ ๒. มีเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้รับการพัฒนาทักษะไม่น้อยกว่า ๒๐ ราย ๓. ยอดขายกระเทียมผ่านช่องทางออนไลน์และตลาดใหม่เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐
๗. พื้นที่เป้าหมาย	ตำบลบ้านฝ้าย อำเภอ น้ำปาด จังหวัดอุดรธานี
๘. กิจกรรมหลัก ๑) กิจกรรมต้นทาง (พัฒนาการผลิตและเกษตรกร) ๒) กิจกรรมกลางทาง (ยกระดับมาตรฐานและการบริหารกลุ่ม) ๓) ยกระดับการตลาดและบรรจุภัณฑ์	๑.๑) จัดอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตกระเทียมคุณภาพและการจัดการโรค/แมลงศัตรูพืช ๑.๒) คัดเลือกและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ๒.๑) ส่งเสริมและเตรียมความพร้อมแปลงปลูกเพื่อขอรับรองมาตรฐาน GAP ๒.๒) จัดอบรมหลักสูตรการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Smart Group Management) ๓.๑) พัฒนาบรรจุภัณฑ์ (Packaging) และตราสินค้าที่สะท้อน Storytelling ของกระเทียมน้ำปาด ๓.๒) ส่งเสริมการขายและการเชื่อมโยงตลาดผ่าน Platform ออนไลน์ และเตรียมความพร้อมเข้าสู่ Modern Trade
๙. หน่วยงานดำเนินการ	สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำปาด ร่วมกับ สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านฝ้าย วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ และสถาบันการศึกษา
๑๐. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ	ตุลาคม ๒๕๖๙ – กันยายน ๒๕๗๐
๑๑. งบประมาณ	๕๐,๐๐๐ บาท
๑๒. ผลผลิต (Output)	๑. เกษตรกรได้รับการอบรมพัฒนาทักษะการผลิตและการบริหารจัดการกลุ่มจำนวน ๔๐ ราย ๒. แปลงปลูกกระเทียมได้รับการยกระดับเข้าสู่ระบบมาตรฐาน GAP ๓. ผลิตภัณฑ์กระเทียมน้ำปาดที่มีบรรจุภัณฑ์มาตรฐานและ Storytelling จำนวนอย่างน้อย ๑ แบรินด์สินค้า

๑๓. ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ (Outcome)	๑. เกษตรกรมีช่องทางการจำหน่ายหลากหลายขึ้น ลดการพึ่งพาโรงงานรับซื้อเพียงแห่งเดียว และมีอำนาจต่อรองราคาเพิ่มขึ้น ๒. เกิดกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ที่มีความเข้าใจการผลิตและบริหารจัดการกระเทียมคุณภาพ ทดแทนแรงงานสูงอายุในพื้นที่ ๓. รายได้สุทธิของเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในพื้นที่ปรับตัวสูงขึ้นและความมั่นคงในอาชีพเพิ่มขึ้น
---	--

๒. สรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่

ตารางที่ ๓๒ แสดงสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่

โครงการ (Project)	ปัจจัยขาเข้า (Input)	กิจกรรม/กระบวนการ (Activities)	ผลการดำเนินงาน			แหล่ง งบประมาณ	ปีที่ ดำเนินการ
			ผลผลิต (Output) (เห็นผลทันทีหรือภายใน ๑ ปี)	ผลลัพธ์ (Outcome) (เห็นผลภายใน ๒ ปี)	ผลกระทบ (Impact) (เห็นผลภายใน ๓ - ๕ ปี)		
๑. ยกระดับ นวัตกรรมการผลิต และการจัดการสวน กระเทียมมาตรฐาน GAP	งบประมาณ ๒๐,๐๐๐ บาท, เอกสารคู่มือ GAP, วิทยากร เกษตร	จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ถ่ายทอดความรู้การ ผลิตกระเทียมคุณภาพ การป้องกันโรค/แมลง และเตรียมความพร้อม ยื่นขอรับรอง GAP	เกษตรกรได้รับการ อบรมและพัฒนา ทักษะการผลิตตาม มาตรฐาน GAP จำนวน ๒๐ ราย	แปลงปลูกยื่นขอรับรอง มาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้น อย่างน้อย ๑๐ แปลง	เกษตรกรลดความ สูญเสียจากโรค/แมลง และมีผลผลิตกระเทียม คุณภาพมาตรฐาน สูงขึ้น	งบพัฒนา จังหวัด	๒๕๗๐
๒. เพิ่มขีด ความสามารถการ บริหารจัดการกลุ่ม และสร้าง Young Smart Farmer	งบประมาณ ๑๕,๐๐๐ บาท, วิทยากรบริหาร กลุ่ม, วัสดุอบรม	จัดเสวนาถอดบทเรียน กลุ่ม และอบรมทักษะ การบริหารจัดการกลุ่ม (Smart Group Management) ร่วมกับเกษตรกรรุ่นใหม่	ได้เกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) และ แนวทางการบริหาร จัดการกลุ่มวิสาหกิจ	เกิดการรวมกลุ่มวางแผนการผลิตและการ จำหน่ายกระเทียม ร่วมกันอย่างเข้มแข็ง	ชุมชนมีแรงงานคนรุ่นใหม่สืบทอดการทำ สวนกระเทียม และ เพิ่มอำนาจการต่อรอง		
๓. สร้างมูลค่าเพิ่ม พัฒนาแบรนด์ และ ขยายช่องทาง การตลาดกระเทียม น้ำปาด	งบประมาณ ๑๕,๐๐๐ บาท, วิทยากร การตลาด ออนไลน์, ต้นแบบ สต็อกเกอร์/โลโก้	จัด workshop ออกแบบโลโก้ สต็อกเกอร์ติดบรรจุ ภัณฑ์ พร้อมอบรมการ ถ่ายภาพและเปิดเพจ ขายสินค้าออนไลน์	ได้ตราสินค้า (Brand) ต้นแบบ สต็อกเกอร์ และเพจ ตลาดออนไลน์ของ กลุ่มวิสาหกิจ	กลุ่มเกษตรกรสามารถ ขายกระเทียมผ่าน ช่องทางออนไลน์ได้ด้วย ตนเอง	สินค้ากระเทียมน้ำปาด เป็นที่รู้จักมากขึ้น และ มีช่องทางรายได้ หลากหลาย นอกเหนือจากโรงงาน		

บรรณานุกรม

- กรมชลประทาน. (๒๕๖๙). ระบบฐานข้อมูลโครงการชลประทานขนาดเล็ก อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์: โครงการชลประทานอุตรดิตถ์
- กรมพัฒนาที่ดิน. (๒๕๖๙). ข้อมูลกลุ่มชุดดินและสระเก็บน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาที่ดิน.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (๒๕๖๙). ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. (๒๕๖๙). ข้อมูลปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิ จังหวัดอุตรดิตถ์. กรุงเทพฯ: กรมอุตุนิยมวิทยา.
- ที่ว่าการอำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์. (๒๕๖๙). ข้อมูลเขตการปกครองและข้อมูลพื้นฐานอำเภอน้ำปาด. อุตรดิตถ์: ที่ว่าการอำเภอน้ำปาด.
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC). การใช้ประโยชน์ที่ดินของอำเภอน้ำปาด [ออนไลน์]. ๒๕๖๘. แหล่งที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th> [๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘]
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC). ทรัพยากรดินของอำเภอน้ำปาด [ออนไลน์]. ๒๕๖๘. แหล่งที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th> [๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘]
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC). ทรัพยากรน้ำของอำเภอน้ำปาด [ออนไลน์]. ๒๕๖๘. แหล่งที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th> [๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘]
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC). พื้นที่ป่าไม้อำเภอน้ำปาด [ออนไลน์]. ๒๕๖๘. แหล่งที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th> [๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘]
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC). พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม (ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) [ออนไลน์]. ๒๕๖๘. แหล่งที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th> [๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘]
- สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำปาด. (๒๕๖๙). ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตร อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์. อุตรดิตถ์: สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำปาด.
- สำนักงานประมงจังหวัดอุตรดิตถ์. (๒๕๖๙). ข้อมูลด้านประมง อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์. อุตรดิตถ์: สำนักงานประมงจังหวัดอุตรดิตถ์.
- สำนักงานปศุสัตว์อำเภอน้ำปาด. (๒๕๖๙). ข้อมูลด้านปศุสัตว์ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์. อุตรดิตถ์: สำนักงานปศุสัตว์อำเภอน้ำปาด.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอน้ำปาด. (๒๕๖๙). ข้อมูลผลิตภัณฑ์ OTOP อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์. อุตรดิตถ์: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอน้ำปาด.
- สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุตรดิตถ์. (๒๕๖๙). ข้อมูลกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์. อุตรดิตถ์: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุตรดิตถ์.
- สำนักทะเบียนอำเภอน้ำปาด. (๒๕๖๙). ข้อมูลจำนวนครัวเรือนและประชากร อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์. อุตรดิตถ์: สำนักทะเบียนอำเภอน้ำปาด.